

Hållbara transporter till och från skolor

ett personal- och elevengagemangsiniciativ
av Lomma kommun

SLUTRAPPORT

1 (24)

Datum
2020-12-22Dnr
2018-011545Projekt nr
P47280-1

Energimyndighetens titel på projektet – svenska Hållbara transporter till och från skolor, ett personal- och elevengagemangsinitiativ av Lomma kommun	
Energimyndighetens titel på projektet – engelska Sustainable transports to and from schools, an employee and pupil engagement initiative by Lomma Municipality	
Universitet/högskola/företag Lomma kommun	Avdelning/institution Planeringsavdelningen
Adress Hamngatan 3	
Namn på projektledare Åsa Cornander och Åsa Johansson	
Namn på ev övriga projektdeltagare Lovisa Liljenberg, Victoria Rhudin Lindell, Karolina Jensen, Svenjohan Davidson, Peter Sjöberg och Jenny Dahlstrand	
Nyckelord: 5-7 st Hållbart resande, resvaneundersökning, cykling, skolor, trafiksäkerhet	

Förord

Projektet *Hållbara transporter till och från skolor, ett personal- och elevengagemangsinitiativ av Lomma kommun* startade i november 2018 och avslutades 31 december 2020. Den totala budgeten uppgick till 1 525 000 kronor, varav hela stödbeloppet härrör från Energimyndigheten. Projektet har finansierats av Programmet Lokal och regional kapacitetsutveckling - transport (LOREG). Projektet har genomförts i samarbete mellan Samhällsbyggnadsförvaltningen och Förvaltningen för utbildning, kost, kultur och fritid (UKF) i Lomma kommun. Projektet har till största delen genomförts på Strandskolan som är en F-3 skola med 182 elever (december 2020). Inom ramen för projektet har det tagits fram en metod som är tänkt att användas på andra lågstadier i kommunen.

I ett tidigt skede togs arbetsnamnet *Min smarta väg till skolan* fram. Projektets insatser har riktats till elever, vårdnadshavare och personal på Strandskolan. Det har funnits en styrgrupp, en projektarbetsgrupp och en arbetsgrupp med pedagoger på Strandskolan. Samverkan mellan förvaltningar har varit lyckat i projektet, genom att olika kompetenser bidragit i planering och genomförande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Summary	4
Bakgrund	6
Syfte	7
Projektmål	7
Effekt mål	7
Genomförande	8
Uppstart	8
Projektorganisation	8
Kartläggning av resande till och från skolan	8
Genomförande av Min smarta väg till skolan på Strandskolan	9
Hösttermin 2019	9
Vårtermin 2020	12
Hösttermin 2020	12
Aktiviteter för personal och vårdnadshavare på Strandskolan	14
Kunskaps spridning och erfarenhetsutbyte	15
Analys, avslutning och utvärdering	15
Resultat	17
Resvaneundersökningar 2019 och 2020	17
Resultat elever	17
Resultat personal	19
Föreläsningar	20
Utvärdering för vårdnadshavare	20
Utvärdering för personal på Strandskolan	20
Erbjudanden om prova på-kort hos Skånetrafiken och lån av elcykel	20
Metod och spridning av Min Smarta väg till skolan	21
Diskussion	22
Framgångsfaktorer	22
Förslag på vidare arbete	23
Referenser, källor	24
Bilagor	24

Sammanfattning

Resor med hållbara färdsätt till och från Strandskolan, en F-3 skola i Lomma kommun, ökade från 59 % till 80 % från 2019 till 2020. Detta visar resultatet från projektet Hållbara resor till och från skolor, ett personal- och elevengagemangsinstitutiv av Lomma kommun, ett projekt som fått arbetsnamnet *Min smarta väg till skolan*. År 2019 skjutsades 4 av 10 barn i bil till skolan, vilket halverades året därpå.

En stor utmaning ur ett energi- och klimatperspektiv är att bilen ofta används som färdmedel även vid kortare sträckor och många barn blir skjutsade i bil till och från skolor. *Min smarta väg till skolan* genomfördes som ett förvaltningsövergripande projekt. Målen med projektet var att öka andelen resor med hållbara färdmedel till och från skolan samt att implementera ett arbetssätt för att systematiskt ge elever, vårdnadshavare och personal ökad kunskap om transporters klimatpåverkan samt att främja hållbart resande. Aktiviteterna inom *Min smarta väg till skolan* riktades framförallt till eleverna men det gjordes också beteendepåverkande insatser för personal och vårdnadshavare. Eleverna fick arbeta med och lära sig mer om trafik, miljö, globala mål och hälsa. Det genomfördes utmaningar, delades ut motivationshöjande presenter i form av reflexryggsäckar och nyckelringar och det skapades ett engagemang som spreds hem till vårdnadshavare. Vårdnadshavare och personal bjöds in till olika föreläsningar och de fick möjlighet till att låna elcykel och erbjudande om Prova på-kort hos Skånetrafiken. Två viktiga framgångsfaktorer i projektet har visat sig vara att arbeta förvaltningsövergripande med två projektledare med olika kompetens samt att fokusera aktiviteterna till eleverna. Elever har stolta gått hem och berättat om sin medverkan i projektet och påverkat sina föräldrar till att prova att gå eller cykla till och från skolan. Nästa steg blir att starta upp *Min smarta väg till skolan* på fler lågstadier i Lomma kommun genom att använda stora delar av den metod som visat sig framgångsrik på Strandskolan.

Summary

Commuting with sustainable modes of transportation to and from Strandskolan, an F-3 school in Lomma municipality, increased from 59 % to 80 % from 2019 to 2020. This shows the results from the project Sustainable transports to and from schools, an employee and pupil engagement initiative by Lomma Municipality, a project that has been given the working name *Min smarta väg till skolan* (My smart way to school). In 2019, 4 out of 10 children were transported by car to school, which was halved this year thereon.

A major challenge from an energy and climate perspective is that the car is often used as a means of transport as well on shorter distances and many children are transported by car to and from schools. *Min smarta väg till skolan* was implemented as a cross-management project. The goals of the project were to increase the proportion travelling with sustainable means of transport to and from school and to implement a way of working to systematically provide students, parents and guardians, and staff increased knowledge about the climate impact of transport and to promote sustainable travel. The activities within *Min smarta väg till skolan* were mainly aimed at the students but behavioural interventions were also made for staff, parents and guardians. The students got to work with and learn more about traffic, the environment, global goals and health. Engagement challenges were implemented, motivational gifts in the form of reflective backpacks and keychains were handed out and an engagement was generated that spread home to parents and guardians. Parents, guardians

and staff were invited to various lectures and got the opportunity to borrow an electric bike and offered a test-it-out-card at Skånetrafiken. Two key success factors in the project have proven to be to work with the initiative cross-departments using two project managers with different skills, and to focus the activities on the students. Students have proudly gone home and told about their participation in the project and influenced their parents to try walking or cycling to and from school. The next step will be to start up *Min smarta väg till skolan* at more primary schools in Lomma municipality by utilising those aspects that have proved successful at Strandskolan.

Bakgrund

Vi står inför stora utmaningar att minska utsläppen av växthusgaser och skapa ett långsiktigt hållbart samhälle. Transportsektorn står idag för en tredjedel av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Genom ökad energieffektivisering och övergång till förnybara drivmedel kan utsläppen minskas. För att nå Sveriges klimatmål att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till år 2050 krävs planering för ett transportsnålt och hållbart samhälle. Utöver de infrastrukturella förändringarna krävs arbete med beteendeförändring för att nå Sveriges klimatmål. Hur vi reser idag präglas till stor del av våra resvanor med bil. Vi behöver ändra vårt beteende och vår inställning till bilen och i framtiden göra smarta val. Beteendepåverkande åtgärder har visat sig ha stort genomslag för att öka andelen resor och transporter med hållbara färdmedel. Hållbart resande påverkar transportbehov och färdmedelsval och ger globala effekter, såväl genom minskade växthusgasutsläpp som lokala effekter på till exempel miljö, hälsa och trafiksäkerhet.

Lomma kommun har nästan 25 000 invånare och enligt senaste resvaneundersökningen som genomfördes 2018 utgör biltrafiken 62 % av alla resor och 45 % av alla resor kortare än 5 kilometer görs med bil. Det finns ett behov av att ställa om resandet i kommunen till mindre bilberoende – för minskad klimatpåverkan, för ökad kvalitet i samhällena och för bättre livskvalitet och folkhälsa. I medborgarenkäten för Lomma kommun som genomfördes 2017 framgår att många av de tillfrågade använde bilen varje dag för att lämna och hämta på förskola och skola samt för resor till och från arbetet. Enkäten visar att fler och bättre cykelvägar, säkrare trafikmiljö, tillgång till exempelvis elcykel eller lådcykel samt olika typer av kampanjer och tävlingar på arbetsplatser och skolor är insatser som hade fått de tillfrågade att välja att cykla mer. Lomma kommun arbetar med att ta fram en ny översiktsplan med planeringsperspektiv till 2040. Som underlag till planen har kommunen genomfört trafikutredningen "Resande i Lomma kommun i en fossilbränslefri framtid" med medel från Energimyndigheten inom ramen för projektet "Trafikplanering för fossilfri framtid i Lomma kommun". Trafikutredningen gav bland annat åtgärdsförslag för att möjliggöra överflyttning från bil till gång-, cykel- och kollektivtrafik. Några av åtgärdsförslagen som belystes var kollektivtrafikåtgärder, cykelåtgärder och informations- och beteendepåverkande insatser. Det genomfördes även en enkätundersökning om resvanor till skola och fritidsaktivitet i Lomma kommun. Resultatet visade att en övervägande andel barn blir skjutsade av sina föräldrar till skola och fritidsaktivitet. Den vanligaste anledningen var att föräldrarna själva kör till och från arbetet. Undersökningen genomfördes i liten skala och visade därmed endast en indikation på hur barn reser till och från skola och fritidsaktivitet i Lomma kommun.

Erfarenheter från beteendeförändringskampanjer kring barn och ungas resande har visat att det går att göra stor förändring på kort tid. Genom möjligheten att driva projektet Hållbara transporter till och från skolor, ett personal- och elevengagemangsiniciativ av Lomma kommun (*Min smarta väg till skolan*) har Lomma kommun kunnat skapa lokalt engagemang och delaktighet för såväl elever och vårdnadshavare som för personal. Att förändra ett invant beteende är svårt, i detta arbete har Lomma kommun kunnat stödja och inspirera omställningen. Det finns en stor vilja hos barn att göra skillnad och arbeta med hållbarhetsfrågor. Möjligheten för barn att påverka och förändra sina föräldrar har visat sig vara stor.

Genom projektet *Min smarta väg till skolan* har Lomma kommun lyft den lokala möjligheten att minska växthusgasutsläppen från våra transporter och resor och därmed bidra till att uppfylla Parisavtalet och målet att hålla temperaturökningen under 2 grader.

Projektet genomfördes i samarbete mellan Samhällsbyggnadsförvaltningen och Förvaltningen för utbildning, kost, kultur och fritid. Projektet *Min smarta väg till skolan* startade, med stöd från Energimyndigheten, på Strandskolan i Lomma. Den framtagna metoden *Min smarta väg till skolan* ska framgent integreras i Lomma kommuns lågstadier. Förhoppningen är att detta arbete ska ge ringar på vattnet så att fler kommuner väljer att satsa på hållbart resande till och från våra skolor.

Syfte

Projektet ska adressera utmaningen med att framförallt yngre barn i stor utsträckning skjutsas till och från skolan med bil. Detta bidrar till inaktiva barn, trafikproblem vid skolorna, ökade luftföroreningar och en negativ klimatpåverkan. Projektets fokus är kunskapsökning och beteendeförändring i skolor på en lokal nivå. Projektet förväntas resultera i att fler elever, föräldrar och personal får kunskap om och förståelse för våra transporters klimatpåverkan, motiveras till ändrat beteende samt i större utsträckning väljer mer hållbara transportsätt till och från skolor.

Projekt mål

Andelen elever och personal som tar sig till skolan genom att resa hållbart med gång, cykel eller kollektivtrafik ska öka.

Ta fram en metod och implementera ett arbetssätt för att systematiskt ge föräldrar, elever och personal ökad kunskap om transporters klimatpåverkan samt främja att de reser till och från skolan på ett mer hållbart sätt.

Effekt mål

Projektet ska bidra till att växthusgasutsläppen från transporter till, inom och från skolor ska minska och att trafiksäkerheten ökar.

Projektet ska bidra till ett ökat engagemang och ökad kunskap hos elever, föräldrar och personal om att och hur hållbara transporter bidrar till ett långsiktigt och hållbart samhälle.

Projektet ska bidra till att eleverna blir piggare, friskare och får bättre koncentrationsförmåga samt att barnens möjlighet att utforska sin närmiljö främjas.

Genomförande

Uppstart

I samband med att ansökan skrevs genomfördes en workshop för vårdnadshavare och personal i forum för samråd på Strandskolan med syfte att få inspiration och förslag på aktiviteter att genomföra i projektet. Workshopen genomfördes i form av gruppdiskussioner. Några exempel på förslag som lyftes fram:

- Arbeta med trafiksäkerhet i skolan
- Involvera eleverna som påverkar sina föräldrar
- Föreläsning "Anders Hansen – Hjärnstark"
- Bra kick-off på skolan
- Arbeta med hälsofokus
- Ha med eleverna i utvecklingsarbetet
- Sprida projektet genom Lomma kommuns sociala medier och hemsida

Projektorganisation

Önskemålet var att ha en projektledare med anknytning till pedagogisk verksamhet eftersom en stor del av projektets beteendepåverkande insatser skulle vända sig till eleverna i åk F-3 på Strandskolan. Det kändes angeläget att ha en projektledare med kunskap inom pedagogik som i sin tur skulle samverka med projektledaren på Samhällsbyggnadsförvaltningen. Genom att arbeta brett, över förvaltningsgränser inom kommunen och på så sätt utnyttja olika kompetenser fanns förhoppningen att detta skulle bidra till goda resultat. En deltidsanställd lärare på Strandskolan anställdes som projektledare på 50 procent.

Projektorganisationen har bestått av en styrgrupp, en projektarbetsgrupp, en kommunikationsgrupp och en arbetsgrupp på Strandskolan som bestod av pedagoger och projektledarna.

Stort fokus har genomgående i projektet varit att aktiviteter och resultat ska spridas till dels andra skolor men också till allmänheten i kommunen. För att lyckas med detta sammankallades en kommunikationsgrupp bestående av kommunens kommunikatörer och arbetsgruppen för projektet för att på bästa sätt hitta vägar för att sprida information om projektet.

Kartläggning av resande till och från skolan

För att kartlägga hur elever och personal tog sig till och från skolan, hur de hade önskat att de reste, vilka aspekter som var viktiga i valet av resa samt upplevelse av kunskap kring hållbara transporter skickades en resvaneundersökning ut i juni 2019. Resvaneundersökningar skickades ut till alla vårdnadshavare med barn i åk F-2 på Strandskolan samt till personalen. I augusti 2019 skickades resvaneundersökning ut till de nya F-klasserna. Utifrån resultatet för resvaneundersökningen togs även ett mål fram för hur mycket procentandelen hållbart resande ska ha ökat till vid projektets slut. Resvaneundersökningen presenteras i sin helhet i bilaga 1.

Genomförande av Min smarta väg till skolan på Strandskolan

Hösttermin 2019

Projektet invigdes för elever och personal på Strandskolan den 21 augusti 2019 med en fest på skolgården. En orkester, Cykelorkestern, spelade sånger om trafik och sjöng tillsammans med eleverna, skolrestaurangen bjöd på hälsosamma smoothies och Lotta Giraff, en trafikmaskot från Malmö, kom på besök och klippte band. Lotta giraff lämnade också en leksaksgiraff i present till skolan. Denna giraff blev maskot för projektet. En reporter från tidningen Sydsvenskan var på plats och det publicerades en helsida om projektet i Sydsvenskan den 22 augusti, se bilaga 2.

Invigning av Min smarta väg till skolan på Strandskolan

Projektet delades in i tre temaområden att arbeta med under läsåret; trafiksäkerhet, miljö/globala mål samt hälsa och rörelse. Som en inledning och uppstart av hela projektet fick eleverna först lära sig mer om och arbeta kring vad hållbara transporter innebär. Inspiration och idéer till vilket arbete som skulle göras med eleverna kom från olika organisationer och projekt som till exempel; *På egna ben*, *Trafiken i skolan*, *Jag tar mig framåt*, *Miljöverkstaden* i Helsingborg och *globalamålen.se*. Projektarbetsgruppen tog fram en pärm med arbetsuppgifter och faktablad till de fyra avdelningarna på Strandskolan. Härifrån fick pedagogerna plocka uppgifter som passade just den åldersgrupp de arbetade med. Ibland fördelade projektgruppen uppgifter som skulle utföras en bestämd vecka.

Eleverna arbetade kring området hållbara transporter genom samtal och skapande. De arbetade med hur deras skolväg ser ut och alla elever på skolan fick med hjälp av pedagogerna markera ut var de bor på en stor karta som satt upp i skolans entré. Syfte var att visa eleverna att alla har olika förutsättningar att resa till skolan. Eleverna fick bidra med tankar kring projektet och vad som kan motivera dem att ta sig hållbart till skolan.

Lördagen den 15 september genomfördes en cykeldag på Centrumtorget i Lomma som en inledning av Europeiska trafikantveckan 2019. Två elever från Strandskolan deltog tillsammans med projektledarna. De delade ut broschyrer om projektet *Min smarta väg till skolan* samt visade en utställning som eleverna på Strandskolan tillsammans hade arbetat fram. Utställningen bestod av alster med tolkningar av hållbara transporter. Eleverna hade tolkat sin smarta väg till skolan genom att rita och måla hållbara och miljövänliga fordon. Under cykeldagen fanns det även möjlighet att prova en cykelteknikbana, gå tipspromenad med frågor om trafiksäkerhet och prova en elcykel. Lotta Giraff var på plats och hälsade på barnen.

Cykeldagen under Trafikantveckan 2019. Lotta Giraff hälsar på och många barn testar den kluriga cykelteknikbanan.

Eleverna fick rita och måla hållbara och miljövänliga fordon som ställdes ut under Cykeldagen och sedan på Lomma bibliotek.

Under Europeiska trafikantveckan, 16-20 september, arbetade eleverna på Strandskolan med trafik och trafiksäkerhet. De fick lära sig mer om trafikregler, vägmärken och hur viktigt det är att använda cykelhjälm. De sjöng sånger om trafik och lyssnade på sagor om djur i trafiken. En del klasser deltog i en resetävling för skolklasser i årskurs F-6 i Lomma kommun. Resetävlingen var tänkt att på ett roligt och enkelt sätt uppmärksamma fördelarna med att gå och cykla till skolan och innebar att klassläraren varje dag frågade hur många elever som hade gått, cyklat (eller liknande), åkt buss/skolskjuts alternativt bil till skolan.

En bit in på höstterminen var det dags att gå över till nästa tema i projektet; miljö/globala mål. Som en introduktion till det nya temaområdet fick eleverna titta på föreställningen *Dunderpojken* med Teater Trassel. Pjäsen handlade om hur en liten trollpojke med sin godhet och vishet räddar trollriket från de naturkatastrofer som följer i de maktgalna stortrollens fotspår. Genom att få hjälp av andra och samarbeta kunde de lösa olika problem. Dagarna efter föreställningen fick eleverna delta i en workshop med dramaövningar och de fick också samtala om föreställningen tillsammans med teaterpedagoger. En övning handlade om att skapa olika bilder genom att bygga upp miljöer med sina kroppar. En bild visade hur en trafiksituation kan se ut och här handlade det om att hjälpas åt att ändra bilden tills den blev en säker och trygg trafikmiljö.

Eleverna fick bekanta sig med de globala målen genom olika övningar och aktiviteter. De spelade bland annat Memoryspel med globala mål och de diskuterade målen *11 Hållbara städer och samhällen* och *13 Bekämpa klimatförändringen*.

Föreställningen Dunderpojken med Teater Trassel och elevernas vidare arbete med de globala målen.

Vårtermin 2020

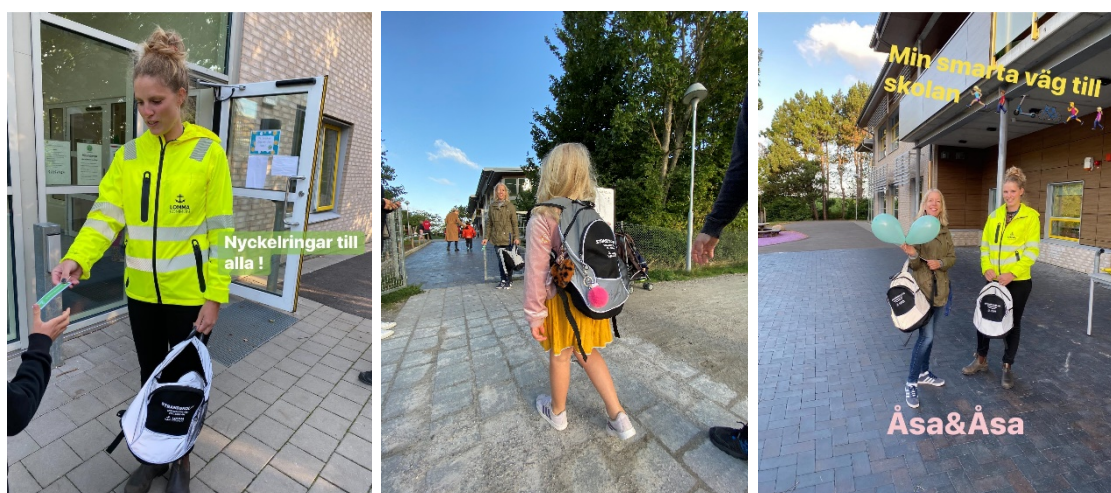
Vårterminen 2020 började arbetet med det tredje temaområdet i projektet. Uppgifterna som pedagogerna genomförde med eleverna handlade nu om hälsofrågor och vikten av rörelse för att må bra och kunna koncentrera sig bättre.

Den 31 januari deltog flera av klasserna på Strandskolan i *Generation Peps Upp och hoppa-utmaning*. Genom Generation Peps manifestationsdag uppmanas hela Sverige till mer fysisk aktivitet i vardagen och de vill också inspirera till mer rörelseglädje, för alla barn och ungas rätt till ett hälsosamt liv. I kampanjen 2020 utmanades hela Sverige att göra så många jumping jacks (sprattelgubbe) som möjligt på 31 sekunder, för barn och ungas hälsa.

Eleverna på skolan utmanades under vecka 6–7 att röra sig extra mycket genom att gå och cykla till skolan, alternativt springa en slinga på skolgården på rasten. För varje dag man gått eller cyklat alternativt sprungit eller gått slingan runt skolgården samlades det in en boll. Bollarna samlades i genomskinliga plaströr i skolans entré. I stadigt tempo fylldes rören med färgglada bollar och veckan efter utmaningen firades resultatet i samband med namngivning av maskotgiraffen. Det bjöds på girafftårta för att fira både namngivning och alla bollar som samlats in under rörelseutmaningen. Giraffen fick namnet Cookie Långhals. Namnet kom från klassernas olika förslag som lottades fram.

Hösttermin 2020

Anta utmaningen - gå eller cykla till skolan genomfördes en dag i september 2020. Alla uppmanades att gå eller cykla till skolan. Vårdnadshavare som var tvungna att ta bilen för att lämna sitt barn uppmanades att parkera på en parkeringsplats en bit från skolan och promenera tillsammans med sitt barn den sista sträckan. På skolan möttes eleverna av musik och ballonger och det delades ut *Min smarta väg till skolan*-nyckelringar och frukt. Det blev en festlig, trafiksäker och miljövänlig start på skoldagen.

Anta utmaningen - gå eller cykla till skolan. En festlig, trafiksäker och miljövänlig start på skoldagen.

Under en rast genomfördes en rörelseutmaning på skolgården. Eleverna utförde olika fysiska aktiviteter och för varje genomförd aktivitet fick de en boll att lägga i ett genomskinligt rör. Målet för aktivitetsrasten var att alla elever tillsammans skulle fylla de fyra rören med bollar - det lyckades!

Rörelseutmaning att samla bollar utifrån genomförda fysiska aktiviteter

I början av november avslutades projektet på skolan. Lotta giraff kom åter på besök till skolan och tillsammans med rektor och projektledare besökte hon alla klasser och delade ut diplom, boken Hjärnstark Junior och en liten gosedjursgiraff. Eleverna fick mycket beröm för sin fina insats i projektet *Min smarta väg till skolan*. Denna dag invigdes också en aktivitetsrunda i nära anslutning till skolan. Aktivitetsrundan består av 12 olika skyltar, där du kan träna och utföra fysiska övningar i din egen takt. På varje skylt finns två övningar, en för barn och en för vuxna. Alla klasser testade att utföra de olika övningarna längs rundan.

Några av eleverna som testade att utföra de olika övningarna längs rundan.

Aktiviteter för personal och vårdnadshavare på Strandskolan

Alla vårdnadshavare med barn på Strandskolan fick information om projektet vid höstterminens föräldramöte i september 2019. Projektledarna som är planerings- och trafikingenjör och pedagog på skolan berättade om projektets bakgrund, syfte och mål och vilka olika aktiviteter som var planerade att genomföra. En del frågor ställdes och en del uttryckte positiva kommentarer om projektet.

I december 2019 erbjöds personal och vårdnadshavare på Strandskolan föreläsningen *Hjärnstark* med Anders Hansen, läkare, psykiatriker och författare. Föreläsningens fokus var att inspirera till rörelse bland annat genom hur man reser till skola och arbete. Denna föreläsning lockade en stor publik och föreläsningen uppskattades av många.

I början av februari 2020 genomfördes en interaktiv föreläsning *Hinner du verkligen köra ditt barn till skolan?* med Nina Hvitlock från Trivector för vårdnadshavare på Strandskolan. Föreläsningen handlade om barns mobilitet och föräldrarnas betydelse för en hållbar, säker, trygg, hälsosam och kul resa till skolan. Det blev många givande diskussioner under kvällen. Dock var det tyvärr få deltagare.

Den 29 januari genomfördes en workshop för personalen med Patrick Stahl, ledarskapsutvecklare och entreprenör. Innehållet handlade om att ge verktyg till och motivera till förändring och att sätta upp personliga mål. Alla deltagare fick ett aktivitetsarmband för att motivera till mer rörelse, till exempel genom att gå och cykla till sin arbetsplats.

Under vecka 9–10 utmanades personalen att gå minst 10 000 steg per dag. För varje dag som man kom upp i 10 000 steg fick man lägga en lapp med sitt namn i en låda i personalrummet på skolan. Varje vecka var det utlottning av priser. När utmaningen var slut sattes det upp bilder från staden Nuuk på Grönland i personalrummet - så lång sträcka (Lomma - Nuuk) gick personalen tillsammans under utmaningsveckorna.

Den 31 mars deltog pedagogerna på Strandskolan i en workshop som handlade om vikten av att få in mer rörelse i skolan för att skapa goda förutsättningar för lärande. Föreläsarna kom från *Balanserade barn* och *Träning i livet* och föreläsning varvades med olika fysiska aktiviteter inne och ute.

Fysiska aktiviteter under workshop med Balanserade barn/Träning i livet.

För att uppmuntra till att fler skulle cykla till Strandskolan erbjöds personal och vårdnadshavare att låna en elcykel under en vecka. Information om möjlighet att låna elcykel har skickats via mejl till alla vårdnadshavare och all personal och det har suttit anslag på skolan med uppmaning att låna elcykel. Trots upprepade uppmaningar om att passa på att låna elcykel är det ett fåtal som utnyttjat möjligheten. De som lånat elcykel har varit positiva i sina utvärderingar.

För att uppmuntra till att gå eller cykla och lämna sitt barn på skolan för att sedan ta buss vidare till sin arbetsplats erbjöds vårdnadshavare att få ett prova på-kort på Skånetrafiken att utnyttja under en två veckors-period. Även personal på Strandskolan kunde ansöka om ett prova på-kort för resande till och från sin arbetsplats på Strandskolan. 31 personer fick möjlighet till ett prova på-kort.

Kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte

En informationsbroschyr om *Min smarta väg till skolan* togs fram i inledningen av projektet. Broschyrens syfte var och är att inspirera och motivera föräldrar, elever och personal att välja en hälsosammare och miljövänligare väg till skolan. Broschyren presenteras i Bilaga 3.

Under projektets gång har erfarenhetsutbyte skett med andra organisationer och kommuner. Några av dessa är *Miljöverkstaden* i Helsingborg, projektet *På egna ben till skolan* i Kalmar, Nätverksträffar i *Nätverket för hållbart resande* som drivs av Region Skåne, Lunds kommun, projektet *Aktiva skoltransporter* samt Lotta Cederfeldt och Linda Dalundh från Malmö Stad.

Analys, avslutning och utvärdering

I juni 2020 genomfördes nya resvaneundersökningar för att kunna mäta eventuell förändring i resandet till Strandskolan. Alla vårdnadshavare med barn i åk F-3 samt personalen fick möjlighet att svara på undersökningen. Vid samma tillfälle gavs möjlighet att svara på utvärderingsfrågor om projektet som helhet och genomförda aktiviteter. Elever, personal och vårdnadshavare fick alla svara på utvärderingar med lite olika frågor beroende på målgrupp. Eleverna svarade på utvärderingen i skolan med hjälp av pedagogerna vilket innebar att svarsfrekvensen blev hög i denna grupp. Trivector anlätades för att sammanställa resultat av resvaneundersökningar och utvärderingar.

Arbetet med kunskapsspridning och att ta fram en metod för att arbeta med projektet på andra skolor i kommunen startade tillsammans med kommunikationsgruppen. Det arbetsmaterial som tagits fram till pedagoger och elever på Strandskolan digitaliserades och lades ut på kommunens intranät för att tillgängliggöra för alla pedagoger. Resultatet från projektet presenterades för politiker, förvaltningschefer och för alla rektorer. Vidare presenterades resultatet på kommunens hemsida samt sociala medier. Trivector utvecklade tidigare sammanställningar till kortversioner i tre olika versioner för målgrupperna elever, vårdnadshavare och till andra skolor i kommunen och allmänheten. Vidare planerades in att ha en utställning av dessa kortversionen under 2021 på kommunens bibliotek i Lomma och Bjärred samt i kommunhusets entré.

Resultat

Hela resultatsammanställningen finns i bilaga 4.

Resvaneundersökningar 2019 och 2020

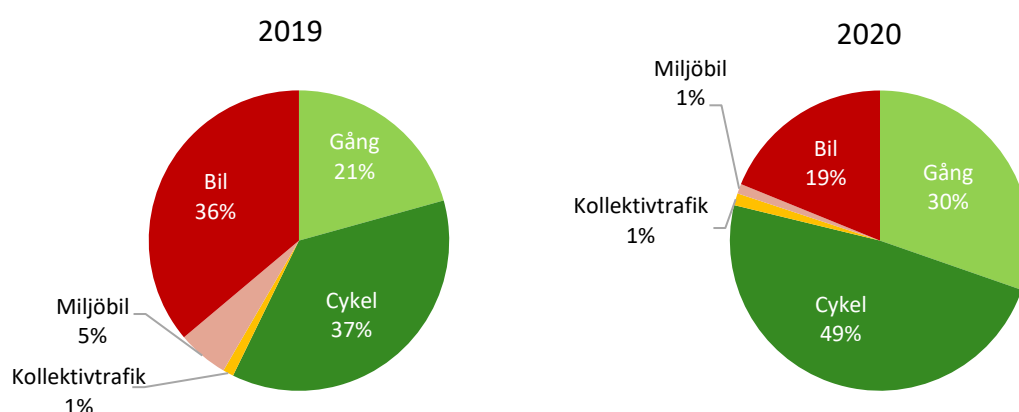
Ett av målen med projektet var att fler elever och personal ska ta sig till Strandskolan på ett hållbart sätt och så har också skett. Efter att den första resvaneundersökningen genomförts fastställdes ett specifikt mål att arbeta mot. Andelen elever och personal som tog sig till skolan genom att resa hållbart med gång, cykel eller kollektivtrafik skulle vara 85 procent vid avslutat projekt.

Motiveringen till målet var följande: Alla elever som bodde mindre än 2 kilometer från skolan (85 %) hade potentialen att resa hållbart. Vidare fanns en positiv inställning hos flera av föräldrarna att delta i en vandrande skolbuss. All personal som bodde mindre än 10 kilometer från skolan (82,5 %) bedömdes ha potential att resa hållbart. Vidare önskade 88,5 % av personalen att de reste hållbart om ett år, vilket stärker potentialen att uppnå målet.

Resultat elever

Resor med hållbara färdmedel ökade markant från 2019 till 2020, från 59 % till 80 %, det vill säga en ökning med 36 %. År 2019 skjutsades 4 av 10 barn till skolan, vilket halverades året därpå. Bilresorna stod också för den största förändringen – en minskning med 21 procentenheter, motsvarande 52 %.

Andelen elever som går till skolan ökade mest procentuellt med 47 % och andelen elever som cyklar ökade med 32 %. Att cykla till skolan var det populäraste färdmedlet och hälften av alla elever valde detta färdmedel under undersökningsveckan 2020. Den positiva förändringen är en indikation på förändrat beteende till följd av de insatser som genomförts under året. En annan orsak kan ha varit att fler vårdnadshavare arbetade hemifrån på grund av coronapandemin och därför hade mer tid att följa sina barn till fots eller med cykel.

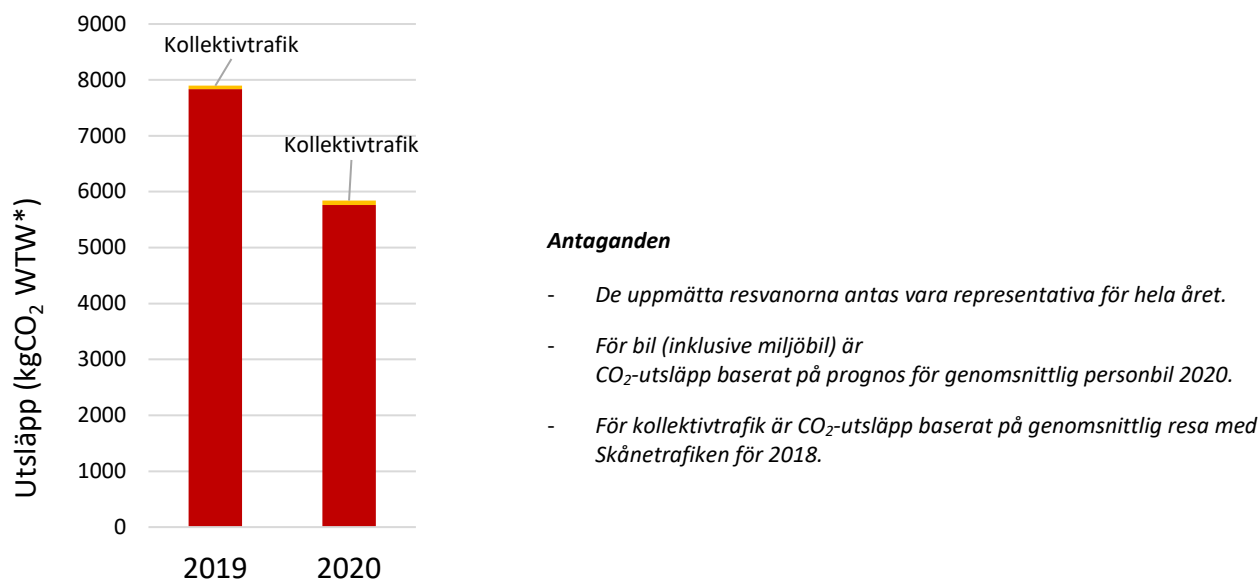

Figur 1: Färdmedelsfördelningen våren 2019 jämfört med 2020.

Baserat på elevernas totala persontrafikarbete (antalet resdagar per elev multiplicerat med avståndet) för respektive färdmedel gjordes en beräkning av de koldioxidutsläpp som resor med bil och kollektivtrafik gav upphov till. Figur 2 visas hur utsläppen av koldioxid förändrades mellan 2019 och

2020. Utsläppen från bil minskade med 26 %, till följd av ett minskat persontrafikarbete. Utsläpp från kollektivtrafiken ökade dock marginellt till följd av en liten ökning av persontrafikarbetet.

Utsläppen av koldioxid per personkilometer (totalt för alla färsätt och färdmedel) minskade från 0,102 till 0,073 kg CO₂/km. Detta motsvarade en minskning med 28 %.

Figur 2: Förändringen av koldioxidutsläppen mellan 2019 och 2020

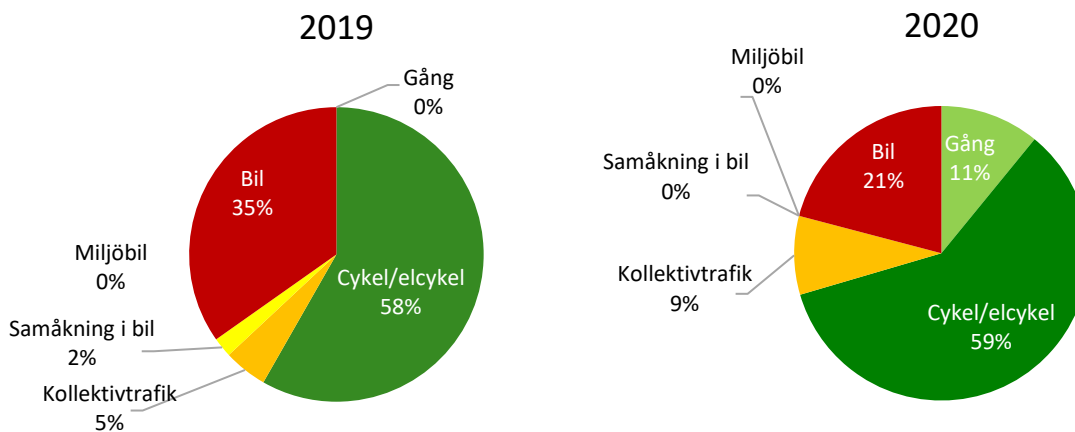
*WTW = Well to wheel, inkluderar hela bränslets livscykel

I resvaneundersökningen fick vårdnadshavarna ange hur väl de anser att barnet har förutsättningar för att resa hållbart, på en skala mellan 1–6, där 1 innebar dåliga förutsättningar och 6 mycket goda förutsättningar. 2020 svarade 82 % att de hade ganska till mycket goda förutsättningar för att resa hållbart (4 eller högre), vilket är en ökning jämfört med året innan. Mellan åren skedde en liten ökning både av de som tyckte de har mycket goda förutsättningar och de som har mycket dåliga förutsättningar. En anledning till att förutsättningarna för hållbara resor till skolan ökade totalt sett kan vara att fler testade att resa hållbart under projektet och upptäckte nya möjligheter. En annan möjlig förklaring är att fler vårdnadshavare har arbetat hemifrån under våren 2020 till följd av coronapandemin och då haft andra möjligheter att resa hållbart till skolan.

Vårdnadshavarna fick skatta sin egen kunskap om hur transporter påverkar klimat och miljö, på en skala mellan 1–6, där 1 innebär låg kunskap och 6 mycket god kunskap. De flesta ansåg sig ha god kunskap om transporters påverkan på klimat och miljö. Skillnaderna mellan åren var små, men andelen som anser att de har mycket god kunskap ökade med 12 %.

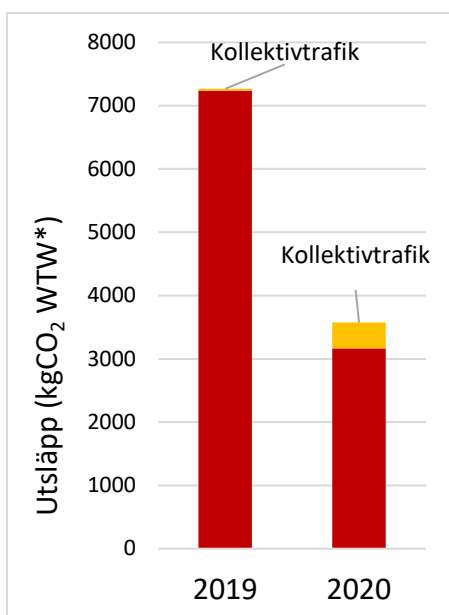
Resultat personal

Personalens resor med hållbara färdmedel ökade markant. Bland dessa var det gång som ökade mest, från 0 till 11 %. Andelen som tog sig med bil till arbetet minskade med 16 procentenheter, motsvarande 46 %. Andelen personer som körde bil till arbetet hade med andra ord nästan halverats. Denna positiva förändring var en indikation på förändrat beteende till följd av de insatser som genomfördes under året.

Figur 3: Färdmedelsfördelningen våren 2019 jämfört med 2020.

Baserat på personalens totala persontrafikarbete (antalet resdagar per person multiplicerat med avståndet) för respektive färdmedel gjordes en beräkning av de koldioxidutsläpp som resor med bil och kollektivtrafik gav upphov till. I Figur 5 visas hur utsläppen av koldioxid har minskat mellan 2019 och 2020, en minskning med 51 %. Utsläppen från bil minskade med 56 %, till följd av ett minskat persontrafikarbete. Utsläpp från kollektivtrafiken ökade dock till följd av ett ökat persontrafikarbete. Utsläppet av koldioxid per personkilometer minskade från 0,127 till 0,043 kg CO₂, motsvarande en minskning med 66 %.

Antaganden

- De uppmätta resvanorna antas vara representativa för hela året.
- För bil (inklusive miljöbil) är CO₂-utsläpp baserat på prognos för genomsnittlig personbil 2020.
- För kollektivtrafik är CO₂-utsläpp baserat på genomsnittlig resa med Skånetrafiken för 2018.

Figur 4: Förändringen av koldioxidutsläppen mellan 2019 och 2020
*WTW = Well to wheel, inkluderar hela bränslets livscykel

De flesta av personalen ansåg sig ha goda förutsättningar att resa hållbart och mellan åren skedde en generellt sett positiv förändring. Andelen som skattade sina förutsättningar som mycket goda (6) ökade med 35 % mellan undersökningstillfällena.

De flesta av personalen ansåg sig ha god kunskap om transporters påverkan på klimat och miljö. De som ansåg att de hade mycket god kunskap (6) ökade med 73 % sedan 2019. Samtliga svarande 2020 angav lägst 4 på skalan, vilket tydde på en ökad medvetenhet som sannolikt var en konsekvens av de kunskapshöjande projektaktiviteter som har genomförts mellan undersökningstillfällena.

Föreläsningar

Cirka 180 personer (personal och föräldrar) deltog på föreläsningen *Hjärnstark* med Anders Hansen som genomfördes i december 2019. Endast 7 föräldrar deltog på den interaktiva föreläsningen *Hinner du verkligen köra ditt barn till skolan?* Dock var 18 personer anmälda.

Utvärdering för vårdnadshavare

Föreläsningarna var mycket omtyckta och de flesta ansåg att det var bra att de erbjöds att delta. Av de föräldrar som svarade på enkäten var det 54% som deltog på föreläsningen med Anders Hansen.

Utvärdering för personal på Strandskolan

Föreläsningen med Anders Hansen var mycket omtyckt och en stor andel ansåg att det var bra att de erbjöds att delta. Av de som svarade på enkäten var det 65% som deltog.

Även föreläsningen *Balanserade barn*, som handlade om vikten av rörelse i skolan, var uppskattad bland personalen. Majoriteten av personalen deltog.

Patrick Stahl höll en workshop med temat personliga mål där personalen fick aktivitetsarmband. Workshopen var omtyckt hos en stor andel av dem som deltog. Sex av tio uppger att de har använt aktivitetsarmbandet. Majoriteten av personalen deltog i denna workshop.

Erbjudanden om prova på-kort hos Skånetrafiken och lån av elcykel

Erbjudanden om ett prova på-kort hos Skånetrafiken och att låna elcykel sammanföll delvis med coronapandemin, vilket sannolikt påverkade hur dessa erbjudanden utnyttjades. De flesta (både vårdnadshavare och personal) kände till att erbjudanden fanns, men en större andel kände till och uppskattade möjligheten att låna en elcykel i förhållande till att få ett prova på-kort. En anledning skulle kunna vara att färre har möjlighet att åka kollektivt till vardags jämfört med antalet som har möjlighet att cykla. Tyvärr sammanföll detta med restriktioner från Folkhälsomyndigheten om att undvika att åka kollektivt med anledning av coronapandemin och det var därför endast 8 personer som valde att utnyttja sitt kort innan projektiden. Möjligheten finns dock kvar att använda kortet längre fram.

Metod och spridning av Min Smarta väg till skolan

Det andra målet med projektet var att ta fram en metod och ett arbetssätt för att systematiskt ge föräldrar, elever och personal ökad kunskap om transporters klimatpåverkan i syfte att öka andelen hållbara resor till och från skolan.

Metoden *Min smarta väg till skolan* med kopplingar till läroplanen, information om projektet och arbetsuppgifter att använda med elever är sammanställd och finns på kommunens hemsida. Spridning och kunskapsöverföring har genomförts under projektets avslutande del. Politiker, rektorer, vårdnadshavare, personal och elever har fått ta del av resultat.

En film om projektet har tagits fram av kommunens kommunikatörer. I filmen berättar elever och andra om *Min smarta väg till skolan* och hur de upplevt projektet. En kortversion av filmen kommer att tas fram under 2021. Kortversioner i PDF-format av aktiviteter och resultat har sammanställts för att på ett tydligt och enkelt sätt presentera projektet i sin helhet dels till vårdnadshavare men också till andra skolor och allmänhet, se bilaga 5. På Strandskolan sammanställdes resultatet och alla aktiviteter i form av fem stora och färgglada inramade planscher för att på ett tydligt och roligt sätt visa på allt som eleverna åstadkommit. Planscherna sammanställs i bilaga 6.

Diskussion

Projektets goda resultat kan förväntas leda till minskad klimatpåverkan, ökad kvalitet i samhället och bättre livskvalitet och folkhälsa. Utvärderingar visar att personal, elever och vårdnadshavare efter projektet har ökad kunskap kring vår klimatpåverkan och varför vi måste ställa om till ett hållbart samhälle. För att få ytterligare positiva effekter i samhället behöver liknande projekt drivas på flera skolor. Målet med *Min smarta väg till skolan* är att det ska vara ett självklart och naturligt inslag i undervisningen på skolorna i Lomma kommun.

Framgångsfaktorer

Ett viktigt område i klimatfrågan är resorna till och från våra skolor. Idag skjutsas barn i stor utsträckning till och från skolan med bil. Det leder till inaktiva barn, trafikproblem vid skolorna och ökade luftföroreningar. Tidigare forskning och erfarenheter inom området visar att skolprojekt inte alltid når lika bra resultat som andra beteendepåverkande projekt, vilket förklaras av att skolresor endast är en del av resan då föräldrarnas val av färdmedel till arbetet har större betydelse. Genom att involvera och engagera elever, personal och vårdnadshavare i skolprojektet skapades möjlighet att få större genomslag. I projektet *Min smarta väg till skolan* var en tydlig framgångsfaktor de aktiviteter och uppgifter som genomfördes med eleverna på Strandskolan. Engagemanget hos såväl elever som pedagoger på skolan har varit stort. Pedagogerna har uttryckt att det har varit bra att de haft bestämda veckor när olika uppgifter ska utföras och de har även uppskattat att det funnits färdiga uppgifter kring de tre olika temaområden; trafiksäkerhet, miljö och hälsa, att använda sig av i undervisningen. Eleverna har varit stolta att de har varit med i ett projekt och olika motivationshöjande presenter som till exempel reflexryggsäckar, har varit mycket uppskattat. Genom ryggsäcken har eleverna kunnat visa att de tillhör Strandskolan. Många vårdnadshavare har uttryckt positiva kommentarer om projektet men det har inte varit de aktiviteter som riktats till just dem som haft störst genomslagskraft. Vårdnadshavare har däremot uttryckt att när deras barn kommit hem från skolan och berättat att nu när vi deltar i ett viktigt projekt kan vi inte åka bil till skolan längre, då har detta påverkat föräldrar att skifta till mer hållbara färd sätt. För en del föräldrar har projektet varit den knuff som behövts för att börja cykla till arbetsplatsen, har kommentarer i utvärderingar visat. Intresset för att låna elcykel var lågt och en möjlig förklaring kan vara att många redan har en egen elcykel/cykel och cyklar till jobbet. Erbjudandet om Prova på-kort hos Skånetrafiken sammanföll olyckligtvis med restriktioner om att undvika kollektivtrafik på grund av coronapandemin och förklarar troligtvis varför så få utnyttjat erbjudandet.

Föreläsningen *Hjärnstark* med Anders Hansen lockade en stor publik (vårdnadshavare och personal) och det beror troligtvis på att han är ett känt namn och det är vanligtvis relativt dyrt att gå på hans föreläsningar. Här erbjöds föreläsningen gratis.

Att föreläsningen *Hinner du verkligen köra ditt barn till skolan?* skulle locka en mindre publik var väntat. Här var det ingen känd föreläsare och ämnet hade inte en lika folklig inriktning. För att locka fler att delta bjöds det på mat i samband med föreläsningen. 18 personer anmälde sig och 7 dök upp när föreläsningen ägde rum. I ett framtida projekt som riktar sig till skolor skulle möjligtvis erbjudande om att delta i webbaserade föreläsningar kunna locka fler att delta.

I utvärderingar ser vi att många vårdnadshavare varit mycket positiva till projektet.

Projektet *Min smarta väg till skolan* har genomförts förvaltningsövergripande vilket har inneburit att det funnits en bred kompetens i projektgrupperna. Det har funnits två projektledare från två olika förvaltningar som aktivt drivit frågorna. För kommunikation ut i olika kanaler har det varit en stor hjälp att kommunikatörerna i kommunen varit engagerade. Kommunikatörerna skapade dessutom en film om projektet, som en sammanfattning av allt som gjorts. Filmen visades för eleverna när projektet avslutades i november 2020. Arbetsgruppen på Strandskolan bestod av pedagoger och det har upplevts framgångsrikt för att hitta rätt i vilka aktiviteter som varit lämpliga att genomföra med eleverna. Det har också varit en styrka att flera personer kunnat hjälpa till i att genomföra olika aktiviteter och utmaningar på skolan.

Förslag på vidare arbete

Genomgående i projektet har fokus varit aktiviteter för elever och här finns möjligheter att implementera de framgångsrika aktiviteterna på övriga skolor i kommunen. Planer framåt finns på att ha utställning om *Min smarta väg till skolan* på kommunhuset och bibliotek i Lomma kommun. Vidare finns tankar på att bilda en arbetsgrupp för att sprida och hålla liv i projektet framgent. En möjlig fortsättning skulle kunna vara att starta projektet på en eller två skolor under läsåret 21/22. På sikt är önskan att *Min smarta väg till skolan* ska vara ett självklart inslag i undervisningen på lågstadier i Lomma kommun. Det finns en tydlig koppling till läroplanen när det gäller frågor om trafik, miljö och hälsa, såväl i läroplanens inledande kapitel som i olika ämnen. Under ett läsår i skolan skulle det vara en möjlig plan att arbeta med trafikfrågor i samband med Europeiska trafikantveckan i september. I samband med FN-dagen i oktober skulle arbete med miljö och globala mål kunna starta upp. Hälsa och rörelse kan vara i fokus under vårterminen och Generation Peps *Upp och hoppa-dag* i januari skulle kunna vara en uppstart av detta område. För att motivera elever och få dem att känna sig stolta och engagerade är det viktigt att de får till exempel en reflexryggsäck med texten *Min smarta väg till skolan, Lomma kommun*. Ryggsäckarna bidrar med en känsla av samhörighet och de kan väcka intresse och engagemang hos flera. Dessutom syns eleverna bättre i trafiken med reflex på ryggsäcken. I erfarenhetsutbyte med andra kommuner och organisationer har det kommit fram att det är oerhört viktigt att det finns någon som är ansvarig för att driva frågan i kommuner om hållbart resande till skolor. Det fungerar inte att enbart skicka information och dela med sig av uppgifter och aktiviteter utan det krävs någon/några som aktivt ser till att detta görs. Läs mer om förslag på vidare arbete i bilaga 7.

Om samtliga lågstadier i Lomma skulle göra samma förändring som på Strandskolan skulle barnen vardagsmotionera 242 845 meter mer om året. Det motsvarar 6 varv runt jorden eller att gå och cykla utan avbrott i 3 år. Detta skulle leda till gladare och hälsosammare barn, fler hållbara vanor, bättre trafiksäkerhet runt skolor och bättre skolresultat. Det skulle även innebära årlig minskning av Lomma kommuns koldioxidutsläpp med 46,4 ton, vilket motsvarar mer än halvvägs till månen i en genomsnittlig svensk bil.

Genom att *Min smarta väg till skolan* blir ett självklart och naturligt inslag i undervisningen på skolorna i Lomma kommun kan förhoppningsvis detta arbete ge ringar på vattnet och sprida sig så att fler kommuner väljer att satsa på hållbart resande. Ju fler som hoppar på tåget desto längre kan vi tillsammans nå i klimatomställningen.

Referenser, källor

Region Skåne (2019). Så reser vi i Lomma kommun – Resvaneundersökningen 2018

På egna ben:

<https://paegnaben.se/>

Trafiken i skolan:

<https://trafikeniskolan.ntf.se/>

Jag tar mig framåt:

<https://www.lulea.se/kampanjer/jag-tar-mig-framat/jag-tar-mig-framat.html>

Miljöverkstaden i Helsingborg:

<https://miljoverkstaden.helsingborg.se/>

Globala målen:

<https://www.globalamalen.se/>

Resande i Lomma kommun i en fossilbränslefri framtid, Trivector Traffic:

<https://lomma.se/download/18.61ce4465162de3e9da06f8de/1524583834834/Resande%20i%20Lomma%20kommun%20i%20en%20fossilfri%20framtid.pdf>

Läroplan (Lgr 11) för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet:

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Bilagor

- Administrativ bilaga
- Bilaga 1 Resvaneundersökningar och utvärderingsfrågor
- Bilaga 2 Exempel på tidningsartiklar
- Bilaga 3 Broschyr *Min smarta väg till skolan*
- Bilaga 4 Min smarta väg till skolan - sammanställning av resvaneundersökning och utvärdering
- Bilaga 5 Sammanställning resultat i kortversion
- Bilaga 6 Sammanställning aktiviteter planscher
- Bilaga 7 Förslag på vidare arbete
- Länkar till framtagna filmer
 - Film om Min smarta väg till skolan, Lomma kommun: <https://youtu.be/9tsTh64DTaQ>
 - Sammanställning resultat, Trivector Traffic: <https://www.youtube.com/watch?v=NWuGI49Cklc&feature=youtu.be>